

Hur kan man bäst hjälpa sin katt att hålla god tandhälsa och förebygga dyra tandbehandlingar och tandextraktioner, som mer ofta än sällan föregås av en smärtsam tid för katten? Svaret är lika enkelt och detsamma som det som gäller för människor - **TANDBORSTNING!**

Tandhälsan hos katter är det så viktigt?!

Men inte kan man väl borsta tänderna på sin katt!? Jodå det går med de allra flesta även om än en del individer stretar emot, mer eller mindre kraftigt och länge. Bästa tiden att börja med denna syssla är när katten är mkt ung, helst innan 16 veckor. Då tenderar den att uppskatta att bli "pillad i munnen". Så alla ni uppfödare - börja och vänj kattungen vid sådär 8 veckors ålder att borsta tänderna och visa kattungeköparna hur de ska fortsätta!

Välj en liten tandborste, barntandborste med mjukt borst, eller ännu hellre en särskild kattvariant där borsten mer liknar en smal pensel - den formen gör att man kommer åt mellan kattens tänder. En del katter, och människor, föredrar att använda en "fingertut/borste" istället för den vanliga tandborsten. Den träs på fingret och är lättare att styra runt kattens mun - förutsatt att katten inte gillar att tugga tillbaka.

För att underlätta för de som inte vill samarbeta med borstningen, finns det flourfri tandkräm (använd inte din

egen flourtandkräm) som är smaksatt för att tilltala katten. En del tandkrämer är även enzymerikade vilket kan ge ytterligare hjälp att neutralisera ph i munhålan och därigenom hämma plackbildning. (Plack är mjuk bakterieansamling som fäster på tandytan. Får den stanna där orörd och med "rätt förutsättningar" så mineraliseras den och blir till tandsten. Oftast utvecklas gingivitis, tandköttssinflammation, under processen. Denna gör inte sällan ont för katten, kan orsaka dåligt humör, aptitförlust och illaluktande munhåla.)

Utöver den dagliga borstning finns det även foder som anpassats i sin textur för att ge en mild polerande effekt på tandytan. Ytterligare tillsatser i foder kan vara natriumpolyfosfater, sk kalciumfångare. De kan bidra till att motverka plackbildning och därigenom minska uppkomsten av tandsten. Torrfooder är att föredra framför blötmat i fråga om tandhälsa.

På marknaden finns det vidare knötlångspulverpreparat som man strör

på fodret. Detta verkar inte direkt i munhålan utan påverkar utifrån magen. Sågs kunna binda tungmetaller och påverka salivens viskositet, som i sin tur kan motverka uppkomst/göra att lättare tandsten blir något porösare och bli möjlig att enklare avlägsnas.

En annan lösning för munvård är de "munvatten" som man tillför en av kattens vattenskålar, för de ska ha **minst** en skål med bara friskt vatten att tillgå - alltid.

Vilket är bäst? Ja utan motstycke, regelbunden tandborstning! Gör man mera är det bara extra bonus. Det är viktigt att påpeka att munhälsan varierar starkt mellan individer, även på katter som får hjälp med mun/tandhygien. Rådfråga alltid veterinär om du är osäker! Problem i munhålan kan ge andra allvarliga hälsoproblem samt att dålig mun tandstatus kan ge oväntade beteenden och reaktioner. Men är katten frisk i munnen, före eller efter behandling så hjälp till att låta den så förbli! Lycka till! ◀

Tänderna är ett av kattens allra viktigaste redskap. Det är bland annat genom tänderna som de ska fånga sitt byte för att sedan döda det och slita det i stycken. Nu är ju våra tamkatter så lyckligt lottade att de inte behöver vara riktigt så våldsamma för att jaga och förgöra sitt helfoder som vi köper och bär hem i påsar från butiken. Men trots att vi har förenklat vardagen för våra fyrfota vänner är tänderna ändå otroligt viktiga för kattens välbefinnande.

Foto Eivor Rasehorn

En kattunge har 26 mjölkttänder. Som vi vet är dessa små och sylvassa och något som jag förundras över vid varje kull är att mamma katt står ut att ha dessa små perforerings-ivriga pirayor diandes. Men på något sätt står hon ut eller så biter inte kattungarna henne lika mycket som de biter varandra och saker i sin omgivning. Vid ungefär 4 till 6 månaders ålder börjar kattungen tappa sina mjölkttänder och de ersätts med de permanenta tänderna. Den vuxna katten har fler tänder än kattungen - nämligen 30 st. Det är bra om man redan när kattungen är liten vänjer den vid att man får titta den i munnen. Under den här tiden är det bra att hålla lite extra koll på sin katt så att man kan ingripa om tänderna inte kommer fram som de ska. Om en mjölkttand inte vill släppa kan man försöka hjälpa den på traven genom att rucka lite på den dagligen. Det finns alltid en risk att bettet inte blir rakt och fint vid tandbyte, speciellt om mjölkttanden inte släpper som den ska när de nya tänderna vill komma upp. Om den inte släpper kan man vara

tvungen att låta en veterinär ta bort tanden medan katten är nedsövd. Men, de allra flesta tandbyten passerar nästan obemärkt förbi och det är sällan man ens hittar några tappade mjölkttänder.

Kattens tänder består, precis som alla andra tänder, av ett yttre lager av hård emalj. På katten är det lagret cirka 0,2 millimeter. Trots att det är så tunt skyddar det mycket bra då det är kroppens allra hårdaste vävnad. Men, om det skadas kan det aldrig repareras eller återbildas. Orsaken till det är att cellerna som producerar emaljen förstörs när tanden växer fram genom tandköttet. Under emaljen finns tandbenet. Detta växer och kan återbildas så länge som tanden är levande. En "ung" tand har inte lika mycket tandben än en tand som är äldre. En yngre tand är skörare än en äldre eftersom tandbenet är mer poröst och tandroten inte färdigbildad. Den innersta delen av tanden är pulpan som består av nerver och blodkärl. Om en ung katt skadar sin tand är risken stor att pulpan skadas och tanden dör.

Precis som vi människor kan även katten ha tandvärk. Det är därför viktigt att vi hjälper dem att sköta tänderna för att upptäcka eventuella skador och hålla tänderna och tandköttet i gott skick. Ta för vana att regelbundet kontrollera din katts tänder. Passa på att ta bort eventuell tandsten vid den årliga hälsokontrollen. Dels hålls tanden ren och fin och dels så kan man lättare se om det finns en skada som behöver åtgärdas. I värsta fall kan den bästa lösningen vara att dra ut en skadad tand. Även om tänderna är mycket viktiga för katten är det bättre att ha en tand mindre än att gå runt med ständig tandvärk. Det är ju något man knappt önskar sin värsta fiende så varför ska vi utsätta våra katter för det?! ◀

Vi är glada att kunna publicera artiklar som skrivits av styrelsen i Svenska Sällskapet för Djurtandvård. På följande sidor kan ni läsa mer om tandköttsinflammation och tandsjukdomarna FORL och FOPS.

Kronisk inflammation i munslemhinnan hos katt (FCGS)

Tandköttsinflammation är vanligt på katter. Inflammationen ses som en rodnad i tandköttet närmast tänderna, gingivan. Inflammationen uppkommer som en reaktion på plack eller tandsten och kan försvinna om det går att hålla en god munhygien. Katten är ofta synbarligen opåverkad av inflammationen.

En del katter kan dock drabbas av en mycket kraftigare inflammation, inte bara i tandköttet utan i även i andra delar munslemhinnan, på insidan av kinderna, på tungan, i gommen och i svalget. Inflammationen är mycket smärtsam och leder till avmagring då katten inte vill eller kan äta och djurägaren kan märka att det rinner saliv från munnen. Inflammationen är inte bara utbredd utan också djupgående och kan ge upphov till öppna blödande sår i munhålan. Sjukdomssyndromet kallas på engelska *feline chronic gingivostomatitis (FCGS)*, vilket på svenska blir kronisk inflammation i munslemhinnan hos katt.

Bakomliggande orsaker

I litteraturen uppges ofta att raskatter är mer drabbade av FCGS än huskatter, men ett sådant samband har inte kunnat påvisas i någon studie. Sjukdomen debuterar, eller upptäcks, oftast när katten är yngre eller medelålders och det finns ingen skillnad mellan han- och honkatter.

Mycket arbete har lagts ned på att hitta bakomliggande orsak till FCGS. Framför allt calicivirus, ett kattnuvelvirus, har undersökts. Det finns ett starkt samband mellan FCGS och kronisk infektion med calicivirus. En mycket stor andel av katterna med FCGS är bärare av calicivirus. Det som talar emot att FCGS är orsakat av calicivirus är att alla katter med sjukdomen inte bär på calici

Foto Eivor Rasehorn

och att bara en liten del av alla bärare av calicivirus utvecklar FCGS. Även andra virus, t.ex. herpes och leukemivirus har satts i samband med FCGS.

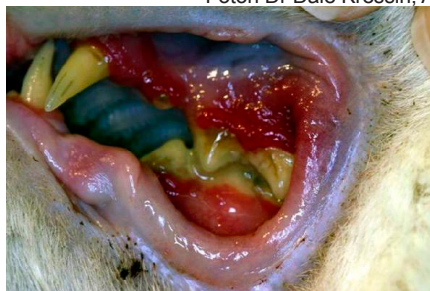
Katter med kronisk gingivostomatit har sällan mycket tandsten, men de verkar vara känsliga för plack, det tunna bakterielager som byggs upp på tänderna. Sannolikt ligger grundorsaken inte

hos yttre faktorer utan hos katten själv. Munslemhinnans immunförsvar överreagerar på plack och virus så kraftigt att även kroppens egna vävnader förstörs. Om slemhinnan förstörs kommer det att ytterligare reta immunförsvaret och så vidare.

Behandling

Kronisk gingivostomatit har traditio-

Foton Dr Dale Kressin, Animal Dental Center, Milwaukee

Kressin sidbild

Kressin farynx

nellt behandlats med antibiotika och/eller kortison. Båda behandlingarna har klinisk effekt men är inga permanenta lösningar. Antibiotika har effekt genom att minska mängden bakterier i munnen och ge slemhinnan en chans att läka. Men det är ingen specifik infektion som behandlas. Bakterierna är sekundärinfektioner i de immunologiska såren i munnen och långtids- eller upprepad behandling kommer att driva fram resistenta bakterier.

Kortison är den medicinska behandling som visat bäst resultat. Kortison dämpar immunförsvaret och därmed aggressiviteten i inflammationen. Det finns dock studier som pekar på att effekten verkar avta med tiden. Biverkningar som fetma och diabetes bör också beaktas.

Munhygien med tandborstning och klorhexidinsköljning är en behandling eller ett komplement som är värt att prova för att minska bakterimängden i munnen. Ofta är det svårt att genomföra i praktiken då sjukdomen är smärtsam och hygienen måste skötas ofta och noggrant.

Tandextraktioner är den behandling som ger bäst resultat. Teorin bakom att behandla felin kronisk gingivostomatit med extraktioner är att skadorna beror på en överreaktion på placket på tandytorna. Tar man bort tänderna, och därmed plackansamlingen, så finns inget som triggar igång inflammationen. Behandlingsresultatet är så bra som fullständig utläkning i 80 % av fallen. Oftast extraheras alla kindtänder och i vissa fall samtliga tänder (totalextraktion). Eftersom tänderna ofta är drabbade av tandlossning och sitter löst till följd av den generella inflammationen är vanligen inte ingreppet så komplicerat och tidskrävande som man kan tro.

I ca 20 % av fallen kvarstår inflammationen i munslemhinnan även efter tandextraktioner. I dessa fall kan man prova behandling med felint interferon, en substans som ökar immunförsvarets kapacitet mot virusinfektioner. Studier har visat lite olika resultat med interferonbehandling.

Det finns ett par vanliga missförstånd angående gingivit och stomatit hos katt. Extraktioner och totalextraktion av katters tänder är inte ett sätt att behandla gingivit på unga katter. FCGS är något helt annat än en röd tandkötskant på en ettårig katt. Studier och eventuella positiva resultat med interferon bygger på att man först gjort en totalextraktion för att få bort plackretningen och sedan satt in behandling. Det är inte ett sätt att kunna undvika extraktioner.

Slutligen, katter med fullt utvecklad FCGS bör behandlas radikalt så snart som möjligt, istället för att få upprepade kurer med antibiotika och kortison. Det sparar både katten och djurägare mycket lidande. ◀

TEXT Veterinär Per Bransell, Vettris Falun

Styrelseledamot Svenska Sällskapet för Djurtandvård

Texten är ett sammandrag av "Kronisk felin gingivostomatit – en litteraturstudie" 2008, examensarbete inom specialistutbildningen avseende hundens och kattens sjukdomar

Agria Veterinärvård är den enda försäkringen som ger samma trygghet hela livet, utan att ersättningsbeloppet sänks när katten blir äldre. Det är enkelt – om du tänker på din katt så tänker vi på din katts trygghet.

Våra kunder går på fyra ben

Ring 020-88 88 88, gå in på agria.se eller kontakta Länsförsäkringar där du bor.

Agria
Djurförsäkring

*Försäkrar du din katt eller hund innan den har fyllt fyra månader får du 30 procent rabatt på priset för försäkringen det första året.

Agria Djurförsäkring är Länsförsäkringars specialistbolag för djur- och grödaförsäkring.

Feline orofacial pain syndrome (FOPS) är ett syndrom som upptäckts ganska nyligen. Det karakteriseras av smärta från mun och ansikte hos katter. FOPS anses vara en neurologisk sjukdom och eftersom den förekommer oftare hos Burmakatter misstänker man att den är ärftlig. Veterinär Catarina Eliasson berättar vad man vet om sjukdomen.

Feline orofacial pain syndrome (FOPS)

Symptom

En katt som lider av FOPS visar symptom som överdrivet slickande, tuggrorelser och den tar tasserna mot munnen. Det är inte ovanligt att katten skadar sig själv, framför allt tungan. Symptomen syns företrädesvis från ena ansiktshalvan och kommer ofta i skov. Dessa skov kan kopplas till att katten äter samt slickar pälsen och man tror ansiktsrörelser sätter igång smärtattackerna. Symptomen varar i mellan 5 minuter till 2 timmar, men en del katter har kontinuerliga symptom som kan öka i intensitet av exempelvis stress. De flesta fallen inträffar vid 6 månaders ålder och vid 10- 12 -års ålder.

Orsaker

Sjukdomen visar likheter med trigeminusneuralgi på människor. Trigeminus är ansiktets största känselnerv och vardera ansiktshalvan har sin egen nerv. Nerven sänder bland annat känseltryck från munhålan till centrala nervsystemet. Neuralgi innebär att nerven skickar smärtimpulser i attacker eller skov. Man tror det finns två bakomliggande faktorer som orsak till symptomen; 1) Ökad känslighet vid nervändarna. 2) Feltolkning av informationen i centrala nervsystemet. I flera fall har man sett ett samband med att katten utsatts för förändringar i munhålan, till

exempel att den tappat sina mjölkttänder, haft en tandsjukdom eller att den nyligen fått en tandbehandling. Yttre faktorer såsom stress kan också göra att katten visar symptom.

Diagnos

Veterinären ställer diagnosen genom att utesluta andra orsaker till smärta från munnen. En allmän klinisk undersökning och en neurologisk undersökning av katten ska alltid göras. Eftersom tandsjukdom är en viktig faktor är det mycket viktigt att göra en ordentlig munundersökning som inkluderar röntgen av alla tänder. Veterinären bör också undersöka om det finns psykologiska faktorer som kan påverka, till exempel stress i flerkattshushåll.

Behandling

Om katten lider av sjukdom i munhålan bör detta givetvis åtgärdas. Eftersom tandbehandling kan förvärra symptomen så bör behandlingen utföras av en veterinär som är kunnig i tandsjukdomar. Hos kattungar brukar symptomen försvinna när alla mjölkttänder är fällda. Ett stort antal katter får dock återfall. Eftersom stress kan ha en negativ påverkan bör man

se till att katten lever i en lugn social miljö. Vanliga smärtstillande preparat är oftast verkningslösa men i lindriga fall kan man prova att behandla katten med dem.

Den vanligaste behandlingen består av antiepileptisk medicin. Man tror att detta dämpar de elektriska urladdningarna i nerven vilka upplevs som smärta.

Avel

I nuläget är arvs gången hos Burmakatter okänd. Tills vidare avråder man därför från att använda drabbade katter i avelsarbete. ◀

TEXT Veterinär Catarina Eliasson, Borås
ordförande i Svenska Sällskapet för
Djurtandvård
Tidigare publicerad i Doggy Rapport

Foto Åsa Petré

S*Åsalunds Cupido Ägare Solweig Persson

Tandresorption (FORL) en smärtsam sjukdom som drabbar många katter

FORL, som står för Feline Odontoclastic Resorptive Lesions (tandnedbrytning hos katt orsakad av odontoklaster), är en mycket vanlig kattsjukdom som orsakar stort lidande hos våra sällskapskatter. Sjukdomen har bytt namn till tooth resorption (TR – tillbakabildning av tanden) eftersom forskarna anser att det är en mer korrekt beskrivning av sjukdomen. Det är dessutom en term som kan användas för att beskriva sjukdomen hos alla djurslag istället för bara hos katt. TR ses även hos hund, människa, gris och häst.

Trots mycket forskning på området vet man inte varför så många katter utvecklar sjukdomen. Eftersom man inte vet vad som orsakar sjukdomen vet man inte heller hur den ska förebyggas. Statistik visar att åtminstone var tredje sällskapskatt under sin livstid kommer att drabbas av FORL på någon tand. De flesta katter som lider av TR kan lyckligtvis bli smärtfria genom korrekt diagnostik och behandling.

Bakgrund TR är den vanligaste tandsjukdomen hos katt. TR förekommer inte bara hos tamkatter utan även vilda kattdjur drabbas av sjukdomen. I studier av nutida tamkatter led från 28,5 till 67 procent av de undersökta katterna av sjukdomen. I en svensk studie från 2003 av slumpmässigt utvalda tamkatter hade 32 procent av katterna TR. Ju äldre katterna var desto större var sannolikheten att de hade TR.

TR drabbar även vilda kattdjur som gepard, leopard, vildkatt och lejon. 2010 publicerades en studie där 46 svenska lodjur, med medelåldern 5,6 år, undersöktes utan att undersökaren hittat TR-förändringar på någon tand. Hos medeltida kattskelett har man hittat TR-förändringar men i mycket mindre omfattning än hos nutida katter. I en studie av danska kattskelett från vikingatiden undersöktes 28 skelett från katter som bedömdes vara äldre än fem år. Endast ett av dessa kattskelett hade TR-förändrade tänder. Odontoklastiska resorptiva lesioner har även diagnosticerats hos hund, människa, gris, råtta och mus.

Vad händer i tanden vid TR

Det pågår en ständig nedbrytning och återuppbyggnad av olika vävnader i kroppen. I skelettet finns odontoklaster och odontoblaster. Odontoklaster är celler som bryter ned skelettvävnad för att frisätta mineraler och odontoblaster bygger upp nytt skelett. När skelettet i och runt tanden är friskt är nedbrytningen och uppbyggnaden i balans och tand samt tandrot behåller sin normala form.

Hos en katt med TR är odontoklasterna (de nedbrytande cellerna) mycket mer aktiva än odontoblasterna (de uppbyggande cellerna). Resultatet blir ett hål i tanden (ofta strax ovanför tandköttskanten). Hålet gör att nervvävnaden i pulpan kommer i kontakt med munhålan vilket kan göra mycket ont. Ibland blir hålet i emaljen så stort att tandens krona lossnar. Parallellt med nedbrytningen av tanden växer ofta tandrot och käkben samman.

När TR upptäcktes trodde veterinärerna till en början att det rörde sig om kariesangrepp. Mikroskopiska studier visade dock att hålen i emaljen inte var

Aptus®

DÅLIG ANEDRÄKT?

Du vet väl att du kan förebygga kattens tandproblem. Prova Aptus® BUCACAT®
Finns hos veterinär, djuraffär och apotek.

Mer information
om BUCACAT®

Orion Pharma Animal Health | Djupdalsvägen 7 | Box 520 | 192 05 Sollentuna
Tel 08 - 623 64 40 | aptuspet.com

karies. Karies är frätskador orsakade av syra som bildas när bakterier i plack förjäser (fermenterar) kolhydrater. Hittills finns inget känt fall av karies hos katt. Anledningen tros vara att katter äter lite kolhydrater, att de har basisk saliv, att deras tänder sitter glest isär samt att deras tänder saknar tuggytor.

I nuläget vet man inte varför balansen mellan odontoklaster och odontoblaster rubbas. TR kan därför inte förebyggas utan målet med behandlingen av FORL är att göra katten smärtfri. Smärtfrihet uppnås genom att förbindelsen mellan pulpa och munhåla tas bort, antingen genom att tanden dras ut eller genom att tandens krona amputeras. Vid en kronamputation borras kronan loss från roten, alla emaljrester putsas bort och därefter sys tandköttet ihop över hålet där kronan suttit. Alla TR-tänder som kan dras ut ska dras ut. När roten vuxit ihop med käkbenet kan tanden inte dras ut. Då måste kronan istället amputeras.

Många katter lider också av en tandsjukdom som heter parodontit (en inflammation i de vävnader som håller tanden på plats i käkbenet). Vid parodontit får katten bakteriebemängda fickor runt tandrötterna. Om man amputerar tänder med parodontit blir den bakteriebemängda roten kvar i käkbenet. I käkbenet kan roten orsaka en beninfektion, vilket är mycket smärtsamt för katten. Valet mellan kronamputation och att dra ut hela tanden baseras på hur roten ser ut på tandröntgen. Inför en TR-behandling måste därför tänderna röntgas.

Symtom på tandvärk hos katt

Katter som lider av TR, eller andra smärtsamma tandsjukdomar, kan visa många olika symtom. De kan ha svårt att tugga, de kan gnissla tänder eller tappa mat. Ibland visar de inte att de har ont i munnen utan blir bara dämpade och/eller mindre matintresserade än vanligt.

Om man tittar i kattens mun ser man tandkött som fläckvis vuxit upp på tanden i tandköttskanten, rikligt med tandsten på enstaka tänder (de tänder som gör ont och som katten därför undviker att tugga med) eller att tänder saknas.

Typisk TR förändring i munnen på katt

De tänder som oftast drabbas av TR är de främsta kindtänderna i underkäken. Många katter med TR får bara problem med en eller två tänder, vanligen de första kindtänderna i underkäken.

Utan att röntga katten kan man inte alltid skilja TR från parodontit. Tänder som drabbats av parodontit får aldrig amputeras eftersom det ofta utvecklas en infektion vid den kvarlämnade roten. Kåkbensinfektioner är minst lika smärtsamma som TR. Om man gör kronamputation på en tand drabbad av parodontit har man alltså inte hjälpt katten över huvud taget.

Många katter har uppenbart ont av sina emaljskador. Att katten har god aptit betyder dock inte att den inte känner av tandsmärta. Många katter äter snabbt och mycket trots att de har tandvärk.

Tecken på tandvärk är snarare:

- ✖ att katten tappar mat när den tuggar,
- ✖ att den föredrar mjukmat före torrfoder
- ✖ att katten gnisslar tänder när den äter
- ✖ samt
- ✖ att den har mycket tandsten på vissa tänder och ingen på andra.

För att utröna om en vaken katt har tandvärk kan man dra ett bomullstopps eller en tandsticka över den delen av tanden som man tror är drabbad (vanligtvis övergången mellan tand och tandkött).

Om katten har ont utlöses ofta en tuggreflex när man rör emaljförändringen. Ibland kan man dock utlösa en tuggreflex på en till synes frisk tand (katter kan ha känsliga tandhalsar precis som människor). Det säkraste sättet att ta reda på om katten har ont är troligen att låta en tandkunnig veterinär undersöka tandförändringen med en spetsig tandsond efter att katten fått en mild lugnande spruta.

Ibland kan man på röntgen se tandrötter med TR-förändringar utan att man ser några hål i tanden eller förändringar i tandköttet. Om katten inte visar smärta när man undersöker dessa tänder kan man låta dem sitta kvar. Tänder med TR-förändrade rötter bör dock undersökas av veterinär var sjätte månad så att de kan åtgärdas om de börjar göra ont.

Typ II TR, denna tand kan kronamputeras

Människor som har resorptioner på sina tandrötter (områden där roten tillbakabildas) men som saknar emaljskador har inte ont i sina tänder. Därför antar man att detsamma gäller för katter även om studier av detta på katt saknas.

Behandling av TR:

En del katter har så ont av sin TR att de varken äter eller dricker. Dessa katter kan behöva dropp och ibland sondmatning samt smärtstillande i några dagar för att komma i tillräckligt god kondition för att klara av att sövas och återhämta sig normalt.

Korrekt behandling av TR-katter inleds med att alla tänder undersöks med en tandsond efter att katten fått en lugnande spruta. Därefter röntgas alla tänder för att man ska kunna identifiera förändringar som bara finns på rötterna. Tänder som inte gör ont men som har rotförändringar kan lämnas kvar, men de behöver övervakas. De tänder som gör ont måste åtgärdas. De måste dock röntgas innan de åtgärdas för att rätt åtgärd, det vill säga extraktion (utdragning) eller kronamputation, ska vidtas. Ibland kan en flerrotig tand ha en rot med sammanväxningar och en utan sammanväxningar. I sådana fall ska den ena roten amputeras och den andra dras ut.

Vid en amputation av kronan lossas tandköttet i anslutning till tanden, kronan borrar bort och tandköttet sys sedan ihop över käkbenet där roten suttit.

För att operationen skall bli komplikationsfri krävs:

- ✖ • att tanden är väl rengjord innan man borrar,
- ✖ • att borsten är vattenkyld,
- ✖ • att inga vassa tandrester efter borrarningen lämnas kvar,
- ✖ • att all emalj tas bort och
- ✖ • att tandköttet sluter tätt över käkbenet. Om man inte kyler borsten kan man få käkbensnekros, död benvävnad. Om det finns bakteriebemängd plack på tanden kan placken tryckas in i käkbenet vid borrarning. Av detta kan katten få en infektion i operationsområdet.

När amputationer och extraktioner utförs korrekt läker katten oftast snabbt och blir smärtfri efter några dagar. Infektioner är sällsynta och det finns ingen anledning att behandla med antibiotika i förebyggande syfte.

När man använder ultraljudsrengöring och tandborrar i munnen måste katten vara intuberad (ha en slang i luftstrupen) och vara uppkopplad till en narkosapparat. Om katten inte är intuberad och uppkopplad till narkosapparat är risken stor att bakteriebemängda tandstensbitar och bakteriehaltigt vatten hamnar i lungorna, vilket kan leda till lunginflammation.

Smärtlindring under och efter ingreppet är viktig. Under ingreppet används vanligtvis ett morfinpreparat kombinerat med ett annat smärtstillande preparat (s.k. NSAID) och eventuellt lokalbedövning. Narkosgasen i sig ger långt ifrån tillräcklig smärtlindring för en smärtsam

tandoperation. Efter operationen får katten vanligtvis recept på smärtstillande, till exempel NSAID några dagar.

Katter med mag- eller njurproblem kan istället få morfinliknande smärtstillande de första dagarna. Man ska vara försiktig med NSAID till katter med nedsatt njurfunktion eller magproblem, särskilt efter en operation när de kanske dricker dåligt och är stressade.

Vätskebrist i kombination med NSAID kan förvärra njurproblem och stress kan förvärra magproblem. Återhämtningen och läkningen går ofta snabbare om katten får flytande eller åtminstone mjuk föda dagarna efter operationen. Flytande föda de första dagarna minskar risken för att stygnen i munnen skall gå upp.

Veterinärt kunnande viktigt

Tandkompetensen växlar väldigt mycket mellan olika veterinärkliniker. Veterinärer och tandläkare som är intresserade av djurtandvård brukar vara medlemmar i SSDt (Svenska Sällskapet för Djurtandvård). SSDt är en ideell sammanslutning av veterinärer, tandläkare och djursjukvårdare som vill utveckla sitt veterinära tandkunnande.

Den klinik som behandlar katten måste ha dentalröntgen. Det är omöjligt att ta användbara röntgenbilder av katttänder med en vanlig röntgenapparat. Det är också viktigt att veterinären har utrustning för att kunna borra bort kronor vid kronamputation och att tandköttet helt sys igen efter kronamputationen. Veterinärer som inte har tillräcklig kunskap om djurtandvård tror ibland att det är acceptabelt att bara klippa av tänderna med en tång. Det är det inte, eftersom katten kommer fortsätta att ha minst lika ont efter ingreppet som före, då kommunikationen mellan pulpa och munhåla kvarstår.

För att man som djurägare ska se till att katten får korrekt behandling ska man kräva att katten röntgas med en röntgenapparat avsedd för tandröntgen, att veterinären kan visa vilka tänder som saknats, åtgärdats och vilka som bör följas noggrant. Om antibiotika sätts in bör veterinären tydligt kunna motivera varför. Det är också önskvärt att veterinären kallar till återbesök så att han eller hon ser att munnen har läkt som den ska. Som kattägare ska man

också vara medveten om att även om veterinären gör allt korrekt kan komplikationer tyvärr ändå uppstå. Den vanligaste komplikationen är att stygnen går upp eller att den del av tandköttet som stygnen sitter i drabbas av vävnadsdöd. Ibland uppstår infektioner trots korrekta rutiner och givetvis kan djuret drabbas av olika narkoskomplikationer.

Försäkringsbolagen och TR

De flesta djurförsäkringar täcker inte TR-behandling. Det är bra att kontrollera eventuell ersättning med försäkringsbolaget innan åtgärden utförs. Det är också bra att diskutera kostnaden för operationen med veterinären innan katten opereras.

TEXT Veterinär Hedvig Armerén,
Mälarhöjdens Veterinärpraktik
Sekreterare i Svenska Sällskapet för
Djurtandvård
Tidigare publicerad i Doggy Rapport

Sammanfattning

FORL (TR) är en vanlig och smärtsam tandsjukdom hos katt. Eftersom vi inte vet hur den uppstår kan den inte botas eller förebyggas. Lyckligtvis kan man genom att ta bort de tänder som gör ont göra katten smärtfri. Många djurägare är oroliga för hur katterna ska klara sig efter ingreppet. Katterna klarar sig lyckligtvis utmärkt. Katten har oftast inte använt de ömmande tänderna och får därför inte svårare att äta efter operationen än de hade innan den utfördes. Efter TR-operationen fortsätter de flesta katter att äta torrfoder (även om de helt saknar kindtänder) och de kan även fortsätta att jaga och försvara sig så länge de har motstående hörntänder kvar. ◀

Foto Eivor Rasehorn